

Vastaus Antero Eerolan ja 20 muun valtuutetun aloitteeseen muistisairaiden vanhusten hoitoon panostettava osana sote-alueiden valmistelua

VD/10678/00.02.00.03/2021

TA/ML-L/PN-M/ST/JT

Antero Eerola sekä 20 muuta valtuutettua jättiväät seuraavan valtuuston työjärjestyksen mukaisen valtuustoaloitteen:

”Ikääntyneen väestön määrä Vantaalla on kovassa kasvussa. Vaikka suuri osa ikäihmisistä on korkeassakin iässä hyväkuntoisia, tarkoittaa vanhusten määrän kasvu myös lisääntyvää palvelutarvetta.

Valitettavasti palveluiden resurssit eli työntekijämäärä ja rahoitus eivät ole kasvaneet samassa suhteessa. Erityisesti tämä koskee muistisairaiden ihmisten hoitoa ja huolenpitoa.

Julkisuudessa olleiden tietojen mukaan (Vantaan Sanomat 13.10. ja 23.10.2021) vaikuttaa siltä, että Vantaalla ei ole riittävästi resursseja kotona asuvien muistisairaiden toimintakyvyn ja hoitotarpeen arviointiin.

Vantaalla ei ole myöskään riittävästi tehostetun palveluasumisen paikkoja muistisairaille. Vanhus- ja vammaispalvelujohtaja Minna Lahnalampi-Lahtisen on kertonut julkisuudessa, että lokakuussa hoitopaikkojen jonoissa oli yli 150 ikäihmistä. Paikka pystytään järjestämään noin 30 henkilölle kuukaudessa. Näin jonot ovat potentiaalisesti jopa viisi kuukautta.

Riittämätön hoito ja huolenpito myös vaarantavat muistisairaiden vanhusten turvallisuuden. Poliisin mukaan Suomessa katoaa joka vuosi 3000–4000 muistisairasta. Itä-Uudenmaan poliisin toiminta-alueella, johon Vantaakin kuuluu, katoamisilmoituksia tulee noin 400 vuodessa. Useimmiten kadonnut vanhus löydetään, mutta joskus tapaukset eivät pääty hyvin.

Vantaalla valtuuston hyväksyy tänä vuonna sosiaali- ja terveystoimen viimeisen talousarvion. Sen jälkeen palvelut siirtyvät Vantaan ja Keravan hyvinvointialueille. Niiden valmistelu on kuitenkin parhaillaan käynnissä. Muistisairauksien hoitoon tarvittavat palvelut pitää ottaa valmistelussa erityisen huomion kohteeksi.

Edellä olevan perusteella, me allekirjoittaneet valtuutetut teemme seuraavan sisältöisen aloitteen:

* Vantaan sosiaali- ja terveystoimi panostaa erityisellä tavalla osana hyvinvointialueen valmistelua muistisairaiden ikäihmisten toimintakyvyn ja hoidon tarpeen arviointiin, kotona asumisen tukeen, hoitoon ja tehostetun palveluasumisen paikkoihin.”

Kaupunginvaltuusto 25.10.2021 § 17

Päätös:

Päätettiin ottaa asia käsiteltäväksi ja lähettää valtuustoaloite kaupunginhallitukselle valmisteltavaksi.

Sosiaali- ja terveydenhuollon toimiala toteaa vastauksenaan seuraavaa:

Vantaa on Suomen nopeimmin ikääntyviä kaupunkeja. Yli 75-vuotiaan väestön osuuden ennustetaan kasvavan lähes 8000 asukkaalle vuoteen 2030 mennessä, mikä tarkoittaa n. 50 %:n kasvua. Vastaavasti yli 85-vuotiaan väestön määrän ennustetaan kasvavan 70 %:iin vuoteen 2030 mennessä. Muistisairauksien esiintyvyys kasvaa väestön ikääntyessä. Yli 75–84-vuotiailla esiintyvyyden on arvioitu olevan 12,5 % ja yli 85-vuotiailla 36,3 %.

Muistisairaiden palvelupolku ja kotona asumisen tuki

Terveysasemien vastaanottokäynneillä huomioidaan aktiivisesti ikääntyneiden muistisairauden mahdollisuus. Epäiltäessä mahdollista muistisaurautta tehdään tarvittavia tutkimuksia. Henkilöstön osaamista kehitetään ja ylläpidetään jatkuvasti.

Vantaan muistisairaiden palvelupolku ohjaa muistisairaiden tukemista Vantaalla. Muistiperheiden säännöllinen seuranta ja tukeminen tapahtuu ikääntyneiden asiakasohjausyksikössä diagnoosin jälkeen. Asiakkaalle nimetään seurannasta vastaava omatyöntekijä asiakasohjauksesta. Muistisairaana vantaalaisen palvelun tarvetta arvioidaan säännöllisillä tapaamisilla, kotona asumista tuetaan ohjauksella sekä tarvittavien palvelujen aloittamisella ja koordinoinnilla. Palveluohjaajat konsultoivat lääkitysasioissa terveysaseman omalääkärinä tai haastavissa tilanteissa geriatrisen vastaanoton geriatria. Muistisairas asiakas ja hänen läheisensä jäävät asiakasohjauksen asiakkuuteen, kunnes asiakas mahdollisesti siirtyy säännöllisen kotihoidon tai tehostetun palveluasumisen piiriin. Tällöin muistiasiakkaan seurantavastuu siirtyy asiakkaan parhaiten tuntevalle omahoitajalle säännöllisen palvelun piirissä.

Asiakasohjauksessa toimii tällä hetkellä kuusi muistiperheiden palveluohjaajaa ja vuodelle 2022 saadut kaksi palveluohjaajan lisävakanssia kohdennetaan muistisairaiden vantaalaisten palveluohjaukseen. Muistiperheiden palveluohjaajien tuki kohdennetaan erityistä tukea tarvitseville muistisairaille ja heidän läheisilleen. Myös muut asiakasohjauksen palveluohjaajat tukevat muistisairaita asiakkaita ja heidän läheisiään. Omaishoitoperheissä on monia muistisairaita.

Asiakasohjauksen lisäksi muistisairaiden vantaalaisten kotona asumista tukee koko ikääntyneiden palveluvalikko, kuten kuntouttava päivätoiminta, kotihoito, kotikuntoutus, kotona asumista tukevat tukipalvelut ja lyhytaikainen ympärivuorokautinen asumispalvelu. Kaupungin järjestämien palvelujen lisäksi asiakasohjaus ohjaa muistisairaita asiakkaita ja heidän läheisiään järjestötoimijoiden kohdennettujen palvelujen piiriin, kuten Muistiluotsitoimintaan tai Muistiliiton järjestämiin tapahtumiin.

Muistisairaiden kasvava osuus asiakkaissa on noussut esille ja tarve palvelun kehittämiseen on tunnistettu erityisesti kotihoidossa, jossa toiminnan kehittämisessä keskiöön on nostettu ihmislähtöisyys sekä kotona asumisen turvallisuuden lisääminen. Kotihoidon kehittämisessä panostetaan myös monialaisen osaamisen vahvistamiseen rekrytoimalla kotihoitoon tulevaisuudessa myös fysioterapeutteja sekä geronomeja, joiden osaamisen turvin pystytään vastaamaan paremmin muistisairaiden asiakkaiden erityistarpeisiin. Muistisairaiden kotihoidon kokonaisuus suunnitellaan aina yksilöllisesti asiakastarpeen mukaisesti, ja palvelua voidaan tarvittaessa tuottaa asiakkaan kotiin ympäri vuorokauden. Kotihoidon palvelun hankinnan valmistelu on käynnissä vanhus- ja vammaispalvelujen palvelualueella. Ostopalveluilla täydennetään omaa palvelutuotantoa, ja siten voidaan vastata

paremmin asiakkaiden palvelutarpeisiin. Yökotihoiton järjestäminen myös Keravan alueelle on osa hyvinvointialuevalmistelua ja kehittämistyötä.

Vantaan kaupunki on saanut valtionavustuksen Vantaan ja Keravan tulevaisuuden kotona asumista tukevien palvelujen kehittämiseen. Kehittämishankkeessa tullaan laatimaan kotona asumista tukevien etäpalvelujen palvelukuvaus, toimintamalli sekä esitys toiminnan vakiinnuttamisesta. Yhtenä uutena pilotoitavana palveluna on etäkotihoito. Hankkeessa käytettävän teknologian avulla pystytään tarjoamaan myös muistisairaille monipuolista kuntouttavaa ja turvallista kotona asumista vahvistavaa toimintaa. Turvateknologiaa hyödynnetään muistisairaiden kodin turvallisuutta lisäävästi jo nyt mm. turvapalveluna, joka mahdollistaa myös erilaisia lisälaitteita (mm. hellavahti, ovihälytyn).

Kotiin vietävät sairaalapalvelut eli kotisairaala ja Liikkuva sairaala -LiiSa toimintamalli

Kotiin vietävät sairaalapalvelut ovat yksi Vantaan sairaalan keskeisiä keinoja siihen, millä kasvavaan palvelutarpeeseen pyritään vastaamaan. Tavoitteena on edistää sairaalatasoista hoitoa potilaiden omassa elinympäristössä, nopeuttaa hoidon aloittamista, nopeuttaa sairaalasta kotiutumista ja toipumista sekä vähentää erityisesti ikääntyneille toiseen yksikköön hoitoon siirtymisestä aiheutuvia riskejä.

Kotisairaala tarjoaa sairaalatasoista hoitoa kotona asuville vantaalaisille lapsia lukuun ottamatta. Palvelu sisältää pääasiassa palliativista hoitoa, saattohoitoa sekä infektioiden hoitoa. Kotisairaala toteuttaa mm. muuta reittiä kuin suun kautta annosteltavia lääkityksiä, ravitsemusta, nesteytystä, verivalmisteiden antoa ja alipaineimu haavanhoitoa.

Päivystyksellisten tilanteiden hoidon kehittämisessä on parannettu kykyä ratkaista kotona asuvien ikäihmisten yllättäviä ja akuutteja tilanteita, joiden hoito ei vaadi sairaalaan tuleamista ja jäämistä. Toiminnan vakiointi, osaamisen vahvistaminen, konsultaatiomahdollisuuksien lisääminen, liikkuvat palvelut ja omaishoitajien tukeminen lisäävät ikäihmisten päivystyksellisten ongelmien ratkaisemista oikeassa paikassa oikeaan aikaan.

Liikkuvan sairaalan avulla ikäihmisten päivystyksellisten tilanteiden ennakointi on parantunut ja suurempi osa niistä kyetään hoitamaan kotona ja erityisasumisen yksiköissä. LiiSan sairaanhoitajan mukana kulkee muun muassa tutkimuslaitteita ja lääkkeitä, ja pikadiagnostiikkavälineiden avulla sairaanhoitaja voi mitata muun muassa tulehdusarvon ja verensokerin asiakkaan luona. Sairaanhoitaja konsultoi tarvittaessa lääkäriä ja aina tarvittaessa asiakas viedään sairaalahoitoon.

Geriatrinen poliklinikka, toiminnan kehittäminen

Vantaan sairaalassa toimii geriatrinen vastaanotto, joka vastaa yli 70-vuotiaiden vantaalaisten muistiongelmiin tutkimisesta, diagnostiikasta ja hoidon aloituksesta. Geriatrinen vastaanotto toimii lähetepoliklinikkana eli vastaanotolle tullaan yleisimmin terveysaseman lääkärin lähettämänä. Muistisairauksien hoidon seuranta tapahtuu Vantaan muistisairauksien hoitopolun mukaisesti terveysasemilla ja asiakasohjauksen muistiperheiden palveluohjaajien toimesta. Geriatriksen vastaanoton lääkärit ja hoitajat antavat konsultaatioapua eri hoitotahoille myös muistisairauden myöhemmissä vaiheissa.

Väestön ikääntyminen ja muistisairauksien lisääntyminen lisää palveluntarvetta ja on tuonut tarpeen kehittää toimintaa. Geriatriksen vastaanoton ja Vantaan sairaalan päiväsairaalan toiminnan kehittäminen yhteiseksi geriatriseksi poliklinikaksi on ollut vireillä jo muutaman vuoden ajan. Tavoitteena on laajentaa

iäkkäiden vantaalaisten toimintakyvyn arvioimista ja tukemista muistisairauksien lisäksi myös muihin geriatriin haasteisiin ja sairausryhmiin. Laaja-alaisen ja moniammatillisen geriatrisen kokonaisarvion pohjalta voidaan kohdentaa tuki- ja kuntoutustoimia sekä tukea iäkkäiden henkilöiden kotona asumista. Geriatrinen poliklinikka tulee toimimaan perustason terveysasemavastaanottoa täydentävänä toimintana haasteellisissa tilanteissa sekä olemaan geriatrinen osaamiskeskus antaen konsultaatiotukea, ohjausta ja koulutusta muille toimijoille. Muistisairauksien hoidon erityiskysymykset tulevat jatkossakin olemaan geriatrisen poliklinikan pääkohderyhmä.

Kuntoutus- ja arviointiyksiköt sekä tehostettu palveluasuminen

Muistisairaiden toimintakykyä ja omaishoitajien jaksamista tuetaan Vanhus- ja vammaispalveluissa Erityisasumisen arviointi- ja kuntoutusyksiköissä suunnitelluilla lyhyillä hoivajaksoilla. Näissä yksiköissä asiakkaiden vointia seuraa ja asiakkaita kuntouttaa moniammatillinen työryhmä. Yksiköstä tehdään tarvittaessa yhteistyötä kotihoidon ja/tai omälääkärin kanssa.

Tehostettua palveluasumista järjestetään silloin, kun asiakas ei runsaidenkaan palvelujen ja tukitoimien turvin enää selviydy kotona; tuolloin palveluyksiköstä tulee henkilön loppuelämän ajan koti. Palvelun piirissä on tällä hetkellä yhteensä n. 1260 asiakasta; vuosittainen lisätarve on arviolta n. 70 paikkaa. Palvelu järjestetään sekä kaupungin omana palvelutoimintana (29 %) että ostamalla palvelua yksityisiltä palveluntuottajilta (71 %). Tehostetun palveluasumisen yksiköissä on paljon muistisairauksia sairastavia, henkilökunta on moniammatillista ja tottunut palvelemaan muistisairaita.

Strateginen palvelujen järjestäminen hyvinvointialueella

Kunnan – tulevaisuudessa hyvinvointialueen – tehtävänä on järjestää sosiaali- ja terveydenhuollon palvelut niitä tarvitseville asukkaille, ja huolehtia niiden saatavuudesta sekä palvelutuotannon riittävydestä. Kunta voi tuottaa palveluja itse tai ostaa niitä muilta kunnilta, järjestöiltä ja yksityisiltä palveluntuottajilta. Hyvinvointialuevalmistelussa keskeistä onkin ollut valmisteleva työ palvelujen järjestämisen strategian laadintaa varten; luoda raamit hankintojen vaikuttavuuden ja vastuullisuuden varmistamiseksi ja mallintaa analyysipohjaa optimaaliselle tuotantotapojen kokonaisuudelle. Valmistelussa huomioidaan riittävän hankintaosaamisen tarpeet sekä palvelujen käyttäjien ym. sidosryhmien osallistaminen. Strateginen palvelujen järjestäminen tarkoittaa sitä, että ennen hankintaa tehdään arviointi hankinnan todellisesta tarpeesta ja siitä, millainen eri järjestämistapojen suhde olisi optimaalisin palvelujen saatavuuden ja riittävyden kannalta tulevaisuudessa.

Laadunvalvonnalla varmistetaan palvelujen vaikuttava järjestäminen. Yksilötason valvonnassa tarkastellaan yksittäisen asiakkaan palvelun toteutumista ja laatua; sillä varmistetaan, että asiakkaan tarpeen mukainen palvelu toteutuu sovitusti. Erityisen suuressa roolissa omatyöntekijä ja valvonta on silloin, kun ihminen ei esimerkiksi muistisairauden vuoksi itse kykene koordinoimaan palvelukokonaisuuttansa ja/tai saamansa palvelun laatua. Yksikötason valvonnalla varmistetaan palvelua tuottavien yksiköiden toiminnan laatu ja mahdollistetaan palvelutoiminnan kehittäminen ja eri yksiköiden toiminnan ja kustannusten vertailu kautta linjan - sekä oman että ostetun toiminnan osalta, koska molempia koskee samat laatuvaatimukset ja molemmilla on yhtenäinen palvelukuvaus. Tuottajatason valvonnassa fokus on isossa kuvassa ja valvontatieto voi koskea yhtä tai useampaa palvelua.

Hyvinvointialueella vahvistetaan moniammatillista työtettä, jotta muistisairaiden ja heidän omaistensa ohjaaminen palveluiden piiriin on mahdollista yhä aikaisemmin. Tiedonsaantia parannetaan ja järjestöyhteistyötä kehitetään, jotta sairauden varhaisessa vaiheessa tarvittava tuki tavoittaa

hyvinvointialueen asukkaat. Mielenterveys ja päihdeosaamisen vahvistaminen kotihoidossa on hyvinvointialueen valmistelussa tunnistettu. Vanhus- ja vammaispalvelun työntekijöiden mielenterveys- ja päihdeosaamista tullaan lisäämään ja osaamisen ylläpitämistä suunnitellaan pitkällä tähtäimellä. Henkilöstön saatavuuden ja pysyvyyden haasteet pakottavat myös hyvinvointialueella etsimään jatkuvasti uudenlaisia ratkaisuja ja monipuolistamaan henkilöstörakennetta, muuttamaan toimintakulttuuria sekä ottamaan käyttöön uutta teknologiaa.

Muistisairaanhoidon polku Vantaalla:

http://www.socca.fi/files/5087/Muistisairaanhoidon_polku_juliste_Vantaa.pdf

Kaupunginhallitus 11.4.2022 § 18

Sosiaali- ja terveystoimen apulaiskaupunginjohtaja esitys:

Päätetään

- a) antaa Antero Eerolalle ja 20 muulle aloitteen allekirjoittaneelle valtuutetulle esityksen mukainen kaupunginhallituksen vastaus, ja
- b) esittää kaupunginvaltuustolle merkittäväksi kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Päätös:

Hyväksyttiin esitys.

Kaupunginvaltuusto 25.4.2022

Kaupunginhallituksen esitys:

Päätetään merkitä kaupunginhallituksen vastaus tiedoksi.

Liite:

- allekirjoitettu Antero Eerolan ja 20 muun valtuutetun aloite muistisairaiden vanhusten hoitoon panostettava osana sote-alueiden valmistelua

Muutoksenhakuohje: 2.1. Valituskielto

Lisätiedot:

vanhus- ja vammaispalvelujen johtaja Minna Lahnalampi-Lahtinen, p. 050 312 1815

terveyspalvelujen johtaja va. Piia Niemi-Mustonen, p. 050 312 1774

Sähköpostiosoitteet ovat muotoa (etunimi.sukunimi[at]vantaa.fi)